IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 24. Issue 02. Noyabr ,2026

ERTAKLARDAGI PAREMIOLOGIK BIRLIKLAR ORQALI O‘QUVCHILARDA NUTQIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING KREATIV METODLARI VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI

Ortiqova Zulfiya Nurmaxamatovna
Farg‘ona davlat universiteti
Boshlang‘ich ta’lim uslubiyoti kafedrasi
dotsenti (PhD)
E-mail: zn.ortiqova@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2797-0512
Ibroximjonova Zulxumor Baxtiyor qizi
Farg‘ona davlat universiteti,
Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang‘ich ta’lim) 2-kurs magistranti
E-mail: ibroximjonovazulxumor@gmail.com
ORCID: 0009-0009-2885-4554
https://doi.org/10.5281/zenodo.24103082

Annotatsiya. Mazkur maqolada ertaklar tarkibida qo‘llaniladigan paremiologik birliklar vositasida o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning kreativ metodlari va innovatsion texnologiyalari ilmiy-metodik jihatdan tadqiq etiladi. Ertaklarda uchraydigan maqol, matal, hikmatli ibora va xalqona ifodalarning o‘quvchilarning og‘zaki hamda yozma nutqini shakllantirish, lug‘at boyligini oshirish, mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish va fikrni obrazli ifodalash ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, paremiologik birliklarni ta’lim jarayoniga integratsiya qilishning «Maqolni davom ettir», «Ertakdagi hikmat», «Paremiologik xarita», «Raqamli ertak», «Vaziyatdan chiqish» kabi kreativ metodlari hamda interaktiv platformalardan foydalanish yo‘llari taklif etiladi. Tadqiqot natijasida ertak materiallari asosida nutqiy kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan metodik model va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: ertak, paremiologik birliklar, maqol, matal, nutqiy kompetensiya, kreativ metod, innovatsion texnologiya, kommunikativ yondashuv, interfaol ta’lim, raqamli pedagogika, lingvomadaniy kompetensiya.

ТВОРЧЕСКИЕ МЕТОДЫ И ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ В СКАЗКАХ

Аннотация. В статье рассматриваются креативные методы и инновационные технологии развития речевой компетенции учащихся посредством паремиологических единиц, встречающихся в сказках. Анализируется роль пословиц, поговорок и мудрых выражений в развитии устной и письменной речи, обогащении словарного запаса и формировании коммуникативных навыков учащихся. Предлагаются современные

методические подходы и цифровые технологии использования паремиологических единиц в образовательном процессе.

Ключевые слова: сказка, паремиологические единицы, речевая компетенция, креативные методы, инновационные технологии, пословицы, интерактивное обучение.

CREATIVE METHODS AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING SPEECH COMPETENCE IN STUDENTS THROUGH PAREMIOLOGICAL UNITS IN FAIRY TALES

Abstract. This article examines creative methods and innovative technologies for developing students' speech competence through paremiological units found in fairy tales. It analyzes the role of proverbs, sayings, and wise expressions in developing oral and written communication, enriching vocabulary, fostering independent thinking, and improving students' ability to express ideas figuratively. The article also proposes creative teaching methods and digital technologies for integrating paremiological units into the educational process.

Keywords: fairy tales, paremiological units, speech competence, creative methods, innovative technologies, proverbs, communicative approach, interactive learning.

KIRISH

Hozirgi rivojlanayotgan davr va axborotlashuv jarayonida ta’lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, o‘z fikrini ravon, mantiqiy, izchil va ta’sirchan ifodalashi, turli kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqotga kirisha olishini ta’minlashdan iborat. Ayniqsa, ona tili va adabiyot ta’limida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish o‘quvchilarning nafaqat lingvistik bilimlarini, balki ijtimoiy-madaniy dunyoqarashini ham shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Nutqiy kompetensiya shaxsning til birliklaridan muayyan kommunikativ vaziyatga mos ravishda foydalanishi, o‘z fikrini og‘zaki va yozma shaklda ifodalashi, suhbatdoshining fikrini anglashi hamda muloqot jarayonida tegishli nutqiy strategiyalarni qo‘llay olish qobiliyatidir. Ushbu kompetensiyani rivojlantirishda xalq og‘zaki ijodi namunalari, xususan, ertaklar katta didaktik imkoniyatlarga ega. Ertaklar xalqning ko‘p asrlik hayotiy tajribasi, dunyoqarashi, axloqiy qarashlari va ma’naviy qadriyatlarini o‘zida mujassam etgan folklor janridir. Ularning mazmunida qo‘llaniladigan maqol, matal, hikmatli so‘z va boshqa paremiologik birliklar esa fikrni qisqa, obrazli va ta’sirchan ifodalash vositasi sifatida namoyon bo‘ladi. Paremiologik birliklar xalq tafakkuri va milliy madaniyatning muhim til birliklari hisoblanadi [1].

O‘zbek xalq ertaklarida uchraydigan «Mehnat qilgan elda aziz», «Yaxshilik qil, dengizga ot, baliq bilmasa, Xoliq biladi», «Birlik bor joyda tiriklik bor» kabi maqollar muayyan voqea-hodisaga munosabat bildirish, qahramonlarning xatti-harakatlarini baholash va hayotiy xulosa chiqarishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Bunday birliklarni ta’lim jarayonida shunchaki yod oldirish emas, balki ularning mazmunini anglash, nutqiy vaziyatda qo‘llash, muqobil ifodalarni topish va mustaqil fikr yaratishga yo‘naltirish zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ertaklardagi paremiologik birliklarning ta’limiy, lingvistik, kommunikativ va lingvomadaniy xususiyatlarini o‘rganishga yo‘naltirilgan bir nechta ilmiy-tadqiqot metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi.

Nazariy tahlil metodi. Paremiologiya, nutqiy kompetensiya, kommunikativ yondashuv va kreativ ta’limga oid ilmiy-nazariy manbalar o‘rganiladi. Xususan, V. Mieder paremiologik birliklarni xalq tajribasi va ijtimoiy tafakkur bilan bog‘liq holda izohlaydi. Uning qarashlari maqollarning nafaqat til materiali, balki madaniy bilimlarni yetkazuvchi vosita ekanini anglashga yordam beradi [2].

Lingvistik tahlil metodi. Ertaklar tarkibidagi maqol, matal va hikmatli ifodalarning semantik, strukturaviy, uslubiy hamda pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi. Bunda paremiologik birliklarning matn mazmuniga ta’siri, qahramon nutqidagi vazifasi va kommunikativ maqsadi aniqlanadi.

Qiyosiy tahlil metodi. Bir xil yoki yaqin mazmunni ifodalovchi paremiologik birliklarning turli ertaklarda qo‘llanishi o‘zaro taqqoslanadi. Bu orqali o‘quvchilarda semantik farqlarni anglash, fikrni turlicha ifodalash va muqobil nutqiy vositalardan foydalanish ko‘nikmalari shakllantiriladi.

Pedagogik modellashtirish metodi. Ertaklardagi paremiologik birliklar asosida nutqiy kompetensiyani rivojlantirishga yo‘naltirilgan metodik model ishlab chiqiladi. Ushbu model motivatsion, mazmuniy, amaliy-kommunikativ va refleksiv bosqichlardan tashkil topadi.

Kuzatish va pedagogik tahlil. Taklif etilgan metodlarni amaliy mashg‘ulotlarda qo‘llash jarayonida o‘quvchilarning fikr bildirish faolligi, lug‘at boyligi, nutqiy mustaqilligi va kommunikativ vaziyatga mos ifoda tanlash qobiliyatini baholash mezonlari belgilanadi. Tadqiqot metodologiyasining asosini kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, faoliyatga asoslangan o‘qitish hamda kommunikativ ta’lim tamoyillari tashkil etadi.

NATIJALAR

Ertaklardagi paremiologik birliklarning nutqiy kompetensiyani rivojlantirishdagi o‘rni beqiyosdir. Paremiologik birliklar xalqning ijtimoiy tajribasi, axloqiy qarashlari va milliy tafakkurini aks ettiruvchi barqaror til birliklaridir. Ular mazmunan ixcham, shaklan obrazli, kommunikativ jihatdan esa ko‘p vazifali xususiyatga ega.

Ertaklar tarkibidagi paremiologik birliklar quyidagi pedagogik vazifalarni bajaradi:

1. Leksik vazifa – o‘quvchilarning so‘z boyligini oshiradi, yangi so‘z va iboralarni kontekstda anglashga yordam beradi.

2. Grammatik vazifa – gap tuzilishi, sintaktik munosabatlar va fikrning ifodalanish shakllarini o‘zlashtirishga ko‘maklashadi.

3. Kommunikativ vazifa – o‘z fikrini asoslash, suhbatda munosabat bildirish va dalillash ko‘nikmalarini shakllantiradi.

4. Lingvomadaniy vazifa – xalqning urf-odatlari, qadriyatlari, hayotiy tajribasi va milliy dunyoqarashini anglash imkonini beradi.

5. Tarbiyaviy vazifa – yaxshilik, halollik, mehnatsevarlik, do‘stlik, birlik va adolat kabi tushunchalarni mustahkamlaydi.

Sh. Safarovning pragmalingvistik qarashlariga ko‘ra, til birliklarining mazmuni ularning muayyan nutqiy vaziyatda qo‘llanishi bilan chambarchas bog‘liq [3]. Shu nuqtayi nazardan, ertaklarda qo‘llaniladigan maqollarni faqat lug‘aviy ma’nosi bilan chegaralab o‘rgatish yetarli emas. O‘quvchi ularning nima sababdan aynan shu vaziyatda ishlatilganini, qahramonning qanday maqsadini ifodalaganini va tinglovchiga qanday ta’sir ko‘rsatishini ham tushunishi kerak.

Masalan, «Birlik bor joyda tiriklik bor» maqolini o‘rgatishda quyidagi savollar berilishi mumkin:

- ertak qahramonlari nima sababdan birlashishga majbur bo‘ldi?
- ularning muammosi hamjihatlik orqali qanday hal qilindi?
- ushbu maqolning mazmunini boshqa qanday so‘zlar bilan ifodalash mumkin?
- siz ushbu maqolni kundalik hayotdagi qaysi vaziyatda qo‘llagan bo‘lardingiz?

Mazkur savollar o‘quvchilarni matnni qayta hikoya qilishdan tashqari, mustaqil mulohaza yuritish, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash va fikrini dalillar bilan asoslashga undaydi.

Nutqiy kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan kreativ metodlarni ko‘rib chiqamiz. Ertaklardagi paremiologik birliklar bilan ishlashda o‘quvchining yosh xususiyatlari, bilim darajasi, qiziqishi va nutqiy imkoniyatlarini hisobga olish muhimdir. Shu maqsadda quyidagi kreativ metodlarni qo‘llash tavsiya etiladi.

1. «Maqolni davom ettir» metodi

Bu metod o‘quvchilarning xotirasi, mantiqiy fikrlashi va nutqiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi. O‘qituvchi ertakdan olingan yoki uning mazmuniga mos maqolning birinchi qismini aytadi, o‘quvchilar esa uni davom ettiradilar.

Masalan:

1. Mehnatning tagi – ... (rohat).
2. Birlik bor joyda – ... (tiriklik bor).
3. Yaxshilik qil, dengizga ot – ... (baliq bilmasa, Xoliq biladi).
4. Bilagi zo‘r birni yiqar, ... (bilimi zo‘r mingni yiqar).

Keyingi bosqichda o‘quvchilar ushbu maqollardan bittasini tanlab, uning mazmuniga mos kichik hikoya yoki hayotiy vaziyat tuzadilar. Bu metod orqali o‘quvchilarda maqollarni eslab qolish, gap tuzish, mazmunni sharhlash va mustaqil nutq yaratish ko‘nikmalari rivojlanadi.

2. «Ertakdagi hikmat» metodi

Mazkur metodda o‘quvchilarga ertak matni taqdim etiladi. Ular matnni o‘qib, qahramonlarning xatti-harakatlari va voqealar rivojiga mos keluvchi paremiologik birliklarni aniqlaydilar. Masalan, «Zumrad va Qimmat» ertagi asosida quyidagi topshiriqlarni bajarish mumkin:

a. Zumradning ijobiy fazilatlarini aniqlang.
b. Qimmatning xatti-harakatlarini baholang.
c. Har bir qahramonga mos maqol tanlang.
d. Tanlangan maqolning mazmunini izohlang.
e. Ertakning yakuniga mos yangi maqol yoki hikmatli jumla yarating.

Ushbu metod o‘quvchilarda baholash, izohlash, taqqoslash va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

3. «Paremiologik xarita» metodi

Bu metodda o‘quvchilar ertak tarkibidagi paremiologik birliklarni mavzular bo‘yicha guruhlaydilar. Masalan:

Mavzu	Paremiologik birlik
Mehnat	Mehnatning tagi – rohat
Do‘stlik	Do‘st kulfatda bilinadi
Birlik	Birlik bor joyda tiriklik bor

Mavzu	Paremiologik birlik
Bilim	Bilagi zo‘r birni yiqar, bilimi zo‘r mingni
Yaxshilik	Yaxshilik qil, dengizga ot

O‘quvchilar har bir maqolning ma’nosini izohlab, unga mos ertak qahramoni yoki voqeani aniqlaydilar. Keyinchalik ushbu xarita asosida og‘zaki taqdimot tayyorlaydilar.

4. «Vaziyatdan chiqish» metodi

Bu metod muammoli ta’lim va rolli o‘yin elementlariga asoslanadi. O‘quvchilarga ertak qahramoni duch kelgan muammoli vaziyat taqdim etiladi. Ular vaziyatni tahlil qilib, unga mos maqolni tanlaydilar va o‘z qarorlarini asoslaydilar.

Masalan:

Vaziyat: Ikki do‘st birgalikda bajarishi kerak bo‘lgan vazifani bajarmasdan, bir-birini ayblay boshladi.

Savol: Ushbu vaziyatga qaysi maqol mos keladi? Muammoni qanday hal etish mumkin?

Kutiladigan javob: «Birlik bor joyda tiriklik bor». Do‘stlar o‘zaro kelishib, vazifalarni taqsimlashlari kerak. Bu jarayonda o‘quvchilar nafaqat maqolning mazmunini anglaydilar, balki o‘z fikrlarini mantiqiy dalillar bilan ifodalashni ham o‘rganadilar.

Paremiologik birliklarni o‘rgatishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish ham juda muhim jihatlardan biridir. Zamonaviy ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish o‘quv materiallarini ko‘rgazmali, interaktiv va qiziqarli tashkil etish imkonini beradi. Ayniqsa, ertaklar va paremiologik birliklarni o‘rgatishda multimedia vositalari, elektron taqdimotlar, onlayn viktorinalar va raqamli hikoyalash texnologiyalari samarali didaktik vosita bo‘la oladi.

Quyidagi texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish tavsiya qilinadi:

Canva

Ertak qahramonlari, maqollar va ularning mazmuniga mos rasmlar asosida infografika, elektron plakat va taqdimotlar yaratish imkonini beradi.

Qo‘llash: «Maqolning mazmunini tasvirla» topshirig‘i.

Wordwall

Maqollarni davom ettirish, moslashtirish, guruhlash va to‘g‘ri javobni topishga yo‘naltirilgan interaktiv mashqlar yaratishda qo‘llanadi.

Qo‘llash: «Maqolning davomini top» o‘yini.

LearningApps

Maqollar va ertak voqealarini o‘zaro moslashtirish, so‘zlarni joylashtirish va bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Qo‘llash: «Maqolni ertak qahramoni bilan bog‘la» mashqi.

Kahoot!

O‘quvchilarning paremiologik birliklar haqidagi bilimlarini test, viktorina va musobaqalar yordamida tekshirishga imkon beradi.

Qo‘llash: «Ertaklar va maqollar bilimdoni» viktorinasi.

Raqamli hikoyalash (Digital Storytelling)

O‘quvchilar ertak voqealarini tasvir, ovoz, matn va animatsiya orqali qayta yaratadilar. Hikoya davomida mos maqol va hikmatli iboralardan foydalanadilar.

Qo‘llash: «Mening zamonaviy ertagim» loyihasi.

Mazkur texnologiyalarni qo‘llashda asosiy e’tibor texnik vositaning o‘ziga emas, balki uning o‘quvchining nutqiy faoliyatini rivojlantirishga xizmat qilishiga qaratilishi lozim.

MUHOKAMA

Ertaklardagi paremiologik birliklardan foydalanish asosida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish masalasi bir nechta pedagogik va lingvistik jihatlarni o‘z ichiga oladi. Avvalo, maqol va matallar o‘quvchilarga fikrni qisqa, aniq va obrazli ifodalash imkoniyatini beradi. Ikkinchidan, ular o‘quvchilarning matn mazmunini chuqurroq anglashiga, voqealarga munosabat bildirishiga va o‘z qarashlarini asoslashiga yordam beradi. H. Hrisztova-Gotthardt va M. A. Varganing paremiologiyaga oid tadqiqotlarida maqollarning til, madaniyat, ijtimoiy tajriba va kommunikativ faoliyat bilan uzviy bog‘liqligi yoritilgan [4]. Ushbu ilmiy qarashlardan kelib chiqib aytish mumkinki, paremiologik birliklarni o‘rgatishda ularning faqat lug‘aviy ma’nosini tushuntirish emas, balki kommunikativ vaziyatdagi vazifasini ochib berish ham muhimdir.

Shuningdek, zamonaviy kompetensiyaviy ta’limda o‘quvchining til birliklarini real muloqot sharoitida qo‘llay olishi alohida ahamiyatga ega. Shu sababli paremiologik birliklarni ertak matnlari asosida o‘rgatish quyidagi to‘rtta asosiy nutqiy faoliyat bilan uzviy bog‘lanishi lozim:

1. Tinglab tushunish: ertakni tinglash, qahramonlar nutqidagi maqollarni aniqlash va ularning mazmunini anglash.
2. Gapirish: maqollar asosida savol-javob, munozara, dialog va taqdimotlar tashkil etish.
3. O‘qish: ertak matnini tahlil qilish, paremiologik birliklarni aniqlash va ularning kontekstual ma’nosini sharhlash.
4. Yozish: maqol mazmuniga mos hikoya, ertak, esse va ijodiy matnlar yaratish.

Bu faoliyat turlarining o‘zaro integratsiyasi o‘quvchining kompleks nutqiy rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Taklif etilgan kreativ metodlar va innovatsion texnologiyalarning pedagogik samaradorligini aniqlash uchun quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

Baholash mezoni	Ko‘rsatkichlar
Leksik mezon	Maqol va matallarni bilish, so‘z boyligidan foydalanish
Semantik mezon	Paremiologik birliklar mazmunini tushuntirish

Baholash mezoni	Ko‘rsatkichlar
Kommunikativ mezon	Muloqotda maqollarni o‘rinli qo‘llash
Nutqiy mezon	Ravon, izchil va mantiqiy fikr bildirish
Kreativ mezon	Yangi hikoya, ertak va dialoglar yaratish
Lingvomadaniy mezon	Milliy qadriyat va xalqona ifodalarni anglash

Ushbu mezonlar asosida o‘quvchilarning rivojlanish darajasini aniqlash uchun uchta shartli darajani belgilash mumkin:

Yuqori daraja: o‘quvchi paremiologik birliklarning mazmunini mustaqil izohlaydi, ularni turli nutqiy vaziyatlarda o‘rinli qo‘llaydi, fikrini dalillar bilan asoslaydi va ijodiy matn yarata oladi.

O‘rta daraja: o‘quvchi maqollarning asosiy mazmunini tushunadi, o‘qituvchi ko‘magida ularni nutqda qo‘llaydi, biroq mustaqil fikrni rivojlantirishda ayrim qiyinchiliklarga duch keladi.

Boshlang‘ich daraja: o‘quvchi ayrim maqollarni taniydi, lekin ularning ko‘chma ma’nosini tushuntirish va kommunikativ vaziyatda qo‘llashda yordamga ehtiyoj sezadi. Bu tasnif o‘qituvchiga ta’lim jarayonini individual tashkil etish va o‘quvchilarning nutqiy rivojlanishini kuzatish imkonini beradi.

Yuqoridagi fikrlarimizning dalili sifatida shuni aytolamizki, ertaklardagi paremiologik birliklarni o‘qitish jarayonida kreativ metodlar va innovatsion texnologiyalarni uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning til imkoniyatlarini kengaytirish, nutqiy mustaqilligini rivojlantirish va milliy-madaniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashning istiqbolli metodik yo‘nalishi hisoblanadi.

XULOSA

Olib borilgan nazariy-metodik tahlillar asosida ertaklardagi paremiologik birliklar o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim didaktik va kommunikativ imkoniyatlarga ega ekanligi aniqlandi. Ertaklarda qo‘llaniladigan maqol, matal va hikmatli iboralar o‘quvchilarning lug‘at boyligini kengaytirish, obrazli fikrlash va nutqiy ifoda imkoniyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Paremiologik birliklarni kontekstual asosda o‘rgatish ularning mazmunini chuqur anglash, nutqiy vaziyatga mos qo‘llash va mustaqil fikr bildirish ko‘nikmalarini shakllantirish uchun metodik imkoniyat yaratadi. «Maqolni davom ettir», «Ertakdagi hikmat», «Paremiologik xarita», «Vaziyatdan chiqish», «Maqol asosida yangi ertak yarat» kabi kreativ metodlar o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirishga yo‘naltirilgan samarali metodik vositalar sifatida taklif etildi. Canva, Wordwall, LearningApps, Kahoot! va raqamli hikoyalash texnologiyalaridan foydalanish ertak materiallarini interaktiv tashkil etish, o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy faoliyatini rag‘batlantirish imkonini beradi. Nutqiy kompetensiyani rivojlantirishda tinglab tushunish, gapirish, o‘qish va yozish faoliyatlarini o‘zaro integratsiyalash muhim ahamiyatga ega. Paremiologik birliklar bilan ishlash jarayonida o‘quvchilarning nafaqat tilga oid bilimlari, balki milliy-madaniy dunyoqarashi, axloqiy qarashlari va kommunikativ madaniyati ham rivojlanadi. Mazkur metodik yondashuvni umumiy o‘rta ta’lim maktablarining ona tili va adabiyot darslarida, shuningdek, sinfdan tashqari o‘qish mashg‘ulotlarida qo‘llash tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirzayev T., Musoqulov A., Sarimsoqov B. O‘zbek xalq maqollari. – Toshkent: Sharq, 2003.
2. Mieder W. Proverbs: A Handbook. – Westport, Connecticut: Greenwood Press, 2004.
3. Safarov Sh. Pragmalingvistika. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2008.
4. Hrisztova-Gotthardt H., Varga M. A. (Eds.). Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies. – Warsaw/Berlin: De Gruyter Open, 2015.
5. Kamiljanova Sh. Uzbek Folk Proverbs as a Paremiological Unit. // Academic Research in Modern Science. – 2023. – Vol. 2, No. 6. – B. 154–158.
6. Ochilova Z. Linguistic Study of Proverbs in English and Uzbek Languages. // Acta NUUz. – 2024.
7. Ismoilova G. The Development and Multidisciplinary Study of Proverbs: A Paremiological Overview. // Наука и инновации. – 2025. – Vol. 3, No. 30. – B. 82–84.
8. Kadirov M. The Role and Importance of Paremiological Units in Education. – 2025.
9. Begjanova D., Teshaboyeva Z. Studying Paremiological Units as a Language Phenomenon: On the Example of English, Uzbek, and Karakalpak Languages. // International Journal of Formal Education. – 2024. – Vol. 3, No. 5. – B. 428–433.
10. Dundes A. On the Structure of the Proverb. // Proverbium. – 1975. – Vol. 25. – B. 961–973.